

PM om genomförande av kompensationsåtgärder

Bakgrund och sammanfattning från insektsinventeringen

I maj - juli 2019 utförde Ekologigruppen insektsinventering inom planområdet på uppdrag av Väsbyborgen.

Vid inventeringen registrerades totalt 78 insektsarter, varav 30 arter gaddsteklar och bin och 30 arter fjärilar. Bland övriga artgrupper registrerades sex arter skalbaggar, sju arter flugor, fyra arter skinnbaggar och en vårtbitarart. Bland fynden kan noteras 20 naturvårdsarter, det vill säga arter som på ett eller annat sätt indikerar artrikedom. 20 av de påträffade arterna var inte tidigare registrerade i Upplands Väsby kommun och ytterligare 17 arter hade bara ett tidigare känt fynd. Inga fridlysta arter eller arter som är direkt sällsynta (mindre än 10 fynd) i Uppland eller Stockholms län påträffades. Vid inventeringen markerades fyra olika naturvärdes ut, E1-E4. Dessa områden är översiktligt inritade och värdena kan även fördela sig något ojämt över ytorna. Det gäller framförallt ytan E2.

Fyra rödlistade arter noterades från området vid denna inventering. Biarten svartpälsbi, samt tre rödlistade fjärilsarter (mindre blåvinge, samt mindre och sexfläckig bastardsvärmare). Fjärilarna tillhör hotkategorin nära hotade arter (NT) och svartpälsbiet tillhör hotkategorin sårbara arter (VU).

Nedan besvaras de frågor som har uppkommit på planmöten och som också har protokollförts.

Till PM:et har en skiss på den ca 200 meter långa framtida vällen i T3+E3 bifogats. I bilaga 2 finns en uppdaterad projektplan med en sammanfattande beskrivning av de olika värdeområdena och kompensationsområdena.

Frivillig kompensation

Att en art är rödlistad innebär i sig inte att den är fridlyst även om många fridlysta arter är med på rödlistan. Arterna som har hittats här är alltså inte skyddade genom artskyddsförordningen vilket innebär att kompensationsåtgärderna inte är en skyddsåtgärd utan en så kallad frivillig kompensation.

Inkomna frågor

1. Arealerna (antal kvm) bör beskrivas.
2. Hur sker flytten? Årstid? Hur får man bina att flytta till nya stället och inte tillbaka till områden E4 som pekas ut i projektplanen.
3. Återplantering/ sådd på födosöksytorna?
4. Ritning/ skiss/ beskrivning för nya boplatser behövs innan markarbeten sker.

1. Arealer som kompenseras

I och med att det rör sig om en frivillig kompensation finns det inga lagkrav som kräver att de kompenserade ytorna exakt motsvarar eller överstiger de ytor som försvinner genom exploatering. Det kan till och med vara missvisande att jämföra kvadratmeter mot kvadratmeter i och med att de utpekade områdena i inventeringen från 2019 är översiktlig. Även inom de utpekade värdeområdena finns det mer näringsrika partier mer bredbladiga gräs som inte utgör lämpliga födosöks- och/eller boplatstyr.

Ytorna som pekas ut i projektplanen och som även visas i kartan på nästa sida (T1, T2, T3, T4 + höjd kvalitet i E3) anses vara tillräckliga för att kompensera båda födosöksplatser och boplatser

förutsatt att de sköts på lämpligt vis för att hindra igenväxning i framtiden. Värt att nämna är även att en jämförelse av arealer att det tillkommer fler högkvalitativa ytor än vad som faller bort.

2. Flytt av boplatser. När är det lämpligt och hur?

En ny vall i solexponerat läge (T4) strax söder om den befintliga vallen (södra delen av E4) anlades i mitten av april 2021. Det finns inga beprövade metoder för flytt av boplatser för sandlevande insekter. Vildbin är mycket snabba på att utnyttja nya boplatser och förhoppningsvis gäller detta även områdets mest hotade art svartpälsbi. Det är allra bäst om markberedning med syfte att skapa blottlagda sandytor sker i redan i mars, men det är också väderberoende. Sandlevande insekter lämnar inte sina övervintringsplatser förrän det börjar bli varmt och soligt på våren.

Vildbin som övervintrat i vallen börjar omgående lägga ägg i samma vall och detta kan ske innan alla bin vaknat och flugit ut ur den befintliga vallen. Det finns alltså egentligen inget idealt tillfälle att ta bort den befintliga vallen eftersom den alltid är bebodd och att täcka över vallen för att förhindra bin från att bygga nya boplatser den riskerar att stänga in individer som inte tagit sig ut. Olika insekter har olika flygtider och några arter och individer kommer alltid att påverkas, det är oundvikligt.

Bästa tänkbara scenario är att sandlevande insekter koloniserar en av de nya vallarna (T4), och att de två vallarna (del av E4 och T4) kan samexistera i en eller två säsonger. I och med att det finns sandiga områden även utanför planområdet kan den nya vallen locka till sig bin från platser även utanför planområdet.

Platsbesök av insektskunnig biolog utfördes vecka 20 för att undersöka om den nya vallen. Det kunde konstateras att vallen såg lovande ut men att den kan behöva någon till några säsonger på sig för att bli en riktigt bra boplatstyta.

Alltför dominerande inslag av lera är negativt och överlagringar med detta material över större ytor bör undvikas. Vallen får inte heller vara för sandig för då kan bina inte gräva ut sina bon utan att de rasar ihop. Det finns inga färdiga blandningar för insektsvallar utan det är nästan alltid bäst att utgå från det material som finns på plats.

Förutsatt att vallen utvecklas i rätt riktning så kommer den att utvecklas ytterligare som boplatser över åren. Det är viktigt att materialet är tillräckligt grovt och näringsfattigt så att bredbladiga gräs inte tar över, men lite vegetation med smalbladigt gräs som fårsvingel och rödsvingel är bara positivt eftersom rötterna stabiliserar vallen och bildar mikromiljöer. Det är till exempel inte ovanligt att insekterna gräver sitt bo under en grästuva.

Flera vildbin är specialiserade på att bygga bon i olika typer av sandig mark, insektsgångar i ved eller utnyttjar ihåliga vissna grövre örtstjälkar. Positiva inslag är också död ved och levande träd med insektsangrepp eftersom många arter utnyttjar gamla insektsgångar eller murken ved som boplatser. Träd som tas ner inom planområdet kan med fördel samlas i så kallade faunadepåer, gärna i soligt läge.

3. Lämpliga växtarter för födosök och värdväxter

Förutom öppna och solexponerade sandmiljöer är det en del växtarter som är särskilt viktiga för svartpälsbi, till exempel blåeld, oxtunga, vallörter, vickerarter, getväppling och plisterarter. Flera av dessa arter finns inom området.

Det är alltid bättre att utgå från fröbanken på platsen än att köpa in fröer och precis som vildbin är flera av arterna ovan snabba på att kolonisera bara och näringsfattiga ytor. Om fältskiktet växt igen med gräsarter kan det vara lämpligt att pinnharva marken så att underlaget kommer fram och stimulerar fröbanken.

Rekommendationen är att samla in fröer från den lokala fröbanken med en slaghåv under sensommaren. Dessa fröer kan senare blandas med sand och sås på kompensationsytor när så är lämpligt i samband med till exempel anläggning. Viktigt att tänka på är att det inte får tillföras någon matjord som ändrar växtförhållanden för de blommande växtarterna.

Hög och grov örtvegetation företrädesvis på sand eller grövre mark är också positivt eftersom flera arter utnyttjar ihåliga växtstänglar som boplats.

Åtgärder specifikt för områdets fjärilar

Fjärilar har höga krav på att särskilda växter som larverna lever av och på ska finnas. Det är därför viktigt att bevara värdväxter för de skyddade arterna som finns i området. För bastardsvärmarna och mindre blåvingen gäller detta följande arter: Årtväxter som exempelvis kråkvicker och kärringtand samt getväppling.

Bra nektarväxter för många fjärilsarter är ofta desamma som för bin.

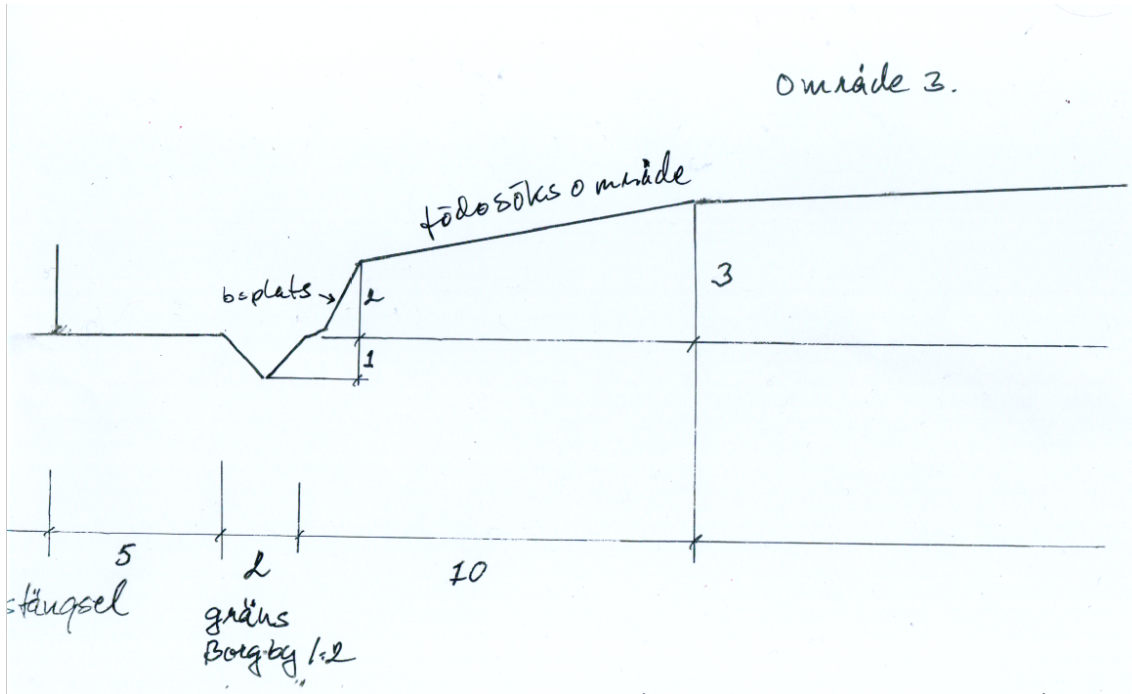
4. Ritning/skiss

Det enklaste sättet att säkerställa värmelägen är att skapa ett småkuperat landskap med svaga, slingrande, låga och flacka vallar, kullar eller terrasser. Om detta görs i tillräcklig mängd kommer gynnsamma lägen att uppstå utan att de som utför behöver särskilt stora kunskaper om djurs krav på miljöer. Den tyspektion och enklare typ av ritning som Väsbyborgen tagit fram anses vara fullt tillräckliga för ändamålet. Bilaga 1. Ytterligare tid är bättre att lägga på att följa upp åtgärderna.

Uppföljning

Det kan vara lämpligt att följa upp utvecklingen av vallarna under de närmsta åren. Ekologigruppens tjänster står till förfogande även fortsättningsvis.

Bilaga 1.

Principritning för framtida vall i område T3. Mått i meter.

Projektplan för att skapa nya boplatser för svartpälsbi och ytor för födosök för bin och fjärilar

Befintliga värden i så kallade E-utor

E1 – **Födosöksmiljö.** Gräsyta med befintliga hjulspår på avgrusad yta där blomväxter finns idag. Födosökande mindre bastardsvärmare, sexfläckig bastardsvärmare och mindre blåvinge har påträffats här.

E2 – **Födosöksmiljö.** Avser de stora öppna gräsytor runt folkracebanan och halkbanan som utgör möjliga födosöksmiljöer för insekter. Innehåller idag både artfattiga gräsytor och mer blomrika partier framförallt i de norra och norra och östra ytorna.

E3 – **Födosöksmiljö.** Område intill ställverket. Rik förekomst av blåeld och andra nektarproducerande växter, främst längs med körvägen mot ställverket och i den norra delen. De ”störda partierna” här hindrar igenväxning och hyser skyddsvärda arter vilket i sin tur gör insektsfaunan är rik. E3 utgörs även, framförallt i de södra partierna av ojämn igenväxningsmark med tät grässvål som inte innehåller blomväxter. Vid utfyllnad beaktas att ytlagret innehåller lämplig sammansättning för nektarproducerande växter.

E4 – **Boplatsmiljö.** Består delvis av jordvall där blottlagd jord förekommer rikligt. Detta är den plats i undersökningsområdet som hyser den största mångfalden bin och andra gaddsteklar. Vallen fungerar idag som en boplatsmiljö för bland annat svartpälsbi.

Områdena E1, E2 och E4 ersätts med områden T1, T2 och T4. Område E3 utökas med område T3, se kartbild.

Område E1. Ersätts med område T1. Ytan iordningställs med näringsfattig jord för att gynna olika blomväxter för insekters födosök. T1 kommer också att fungera som grönt släpp för vilt.

Område E2. Ersätts av område T2 som födosöksområde i form av gräsytor under kraftledningarna som hävdas med lämpligt intervall. Genom hävd kan en mer gynnsam blomning möjliggöras än vad som finns i E2 idag. För svartpälsbiet, bastardsvärmarna och mindre blåvinge är följande arter särskilt värdefulla: blåeld, oxtunga, vallörter, vickerarter, getväppling, kråkvicker, kärringtand och plisterarter.

Område E3. Här kan marken jämnas till för att kunna skötas på lämpligt sätt som hindrar igenväxning. Här finns också möjlighet att skapa solexponerade ytor i en 200 meter lång jordvall. Område E3 blir således en del av T3.

Område E4. Består av jordvall av förorenade schaktmassor. Enda lämpliga boplatsmiljön inom området idag där bland annat svartpälsbi påträffats. Vallen ersätts med område T4 där befintlig gräsbevuxen jordhög iordningställs till en vall i sydväst-läge. Genom omgrävning blottläggs öppna jord- och grusytor med exponering mot sydväst för bästa möjliga mikroklimat. Även i område T3 + E3 kan en ny jordvall skapas.

